

JAČANJE INSTITUCIONI ODGOVORA NA BEZBEDOSNE INCIDENTE U NEVEĆINSKIM ZAJEDNICAMA (SRPSKIM)

PODRŽANO OD STRANE UMNİK-A

Autor izveštaja:

Lulzim Peci

Izdavač:

NGO AKTIV

Urednici:

Miodrag Milićević and Igor Marković

Jun 2023

Ova publikacija je proizvedena uz finansijsku podršku UNMIK-a u okviru projekta „Jačanje institucionalnih odgovora na bezbednosne incidente u nevećinskim zajednicama“.

Njegov sadržaj je isključiva odgovornost NVO AKTIV i ne odražava nužno stavove UNMIK-a.

Sadržaj

Uvod	5
Kratka analiza pravnog okvira: krivični postupci	7
Kontekstualna analiza i analiza podataka u vezi sa krivičnim delima	11
Mehanizam Građanske grupe za brzi odgovor NVO AKTIV	13
KIPRED-ova komparativna statistička analiza	17
Zaključak	23
Preporuke	25

Mnogi incidenti koji su se desili u područjima gde živi srpska zajednica na Kosovu, kako su izvestile srpske organizacije civilnog društva¹ i mediji, pogotovo tokom perioda pandemije (2020/2021), imali su uticaj na međuetničke odnose, poverenje u institucije i proces dijaloga između Prištine i Beograda.

Međutim, ne postoje javno dostupni izveštaji o načinu na koji institucije vladavine prava interno postupaju sa njima, uključujući pravne lekove koje primenjuju relevantna tela. Ovaj projekat ima za cilj da pruži pregled institucionalnog odgovora na prijavljene incidente, u cilju jačanja javne odgovornosti ovih institucija na lokalnom i centralnom nivou, što bi imalo značajan uticaj na poboljšanje poverenja u institucije, međuetničke odnose na Kosovu, povećanje osećaja sigurnosti unutar srpske zajednice.

U tu svrhu, KIPRED je u saradnji sa NVO AKTIV planirao da sprovede istraživanje na osnovu primarnih podataka policijskih stanica i podstanica Kosovske policije, tužilaštva, osnovnih i apelacionih sudova na svim lokacijama na kojima su se ovi prijavljeni incidenti dogodili, kako bi proverili njihov status u okviru institucija vladavine prava. Bilo je planirano da se u okviru istraživanja ispita uzorak od sedamdeset (70) incidenata koji su prijavljeni tokom 2020. i 2021. godine, prema sledećim kategorijama: paljenje/rušenje kuća, oštećenje/provala/pljačka domaćinstava, krađa/oštećenje u javnim ustanovama, krađa /oštećenja verskih i kulturnih objekata i fizički napadi.

Kako bi se stekao bolji uvid u funkcionisanje kosovskih institucija vladavine prava, bilo je takođe planirano da se u okviru istraživanja analizira i odgovor na dvadeset (20) incidenata koji su se dogodili u oblastima sa većinskim albanskim stanovništvom koje je zabeležila Kosovska policija 2020. i 2021. godine. Ovo je trebalo da bude upoređeno sa pedeset (50) incidenata koji su se dogodili u oblastima naseljenim kosovskim Srbima.

¹ Na primer: Građanska grupa za brzo delovanje (RRCG), Bezbednosni incidenti u periodu od 01. januara do 30. juna 2021. godine, NVO AKTIV. <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/03/RRCG-Bezbednosni-incidenti.pdf>

Međutim, KIPRED i NVO AKTIV nisu bili u mogućnosti da sprovedu istraživačke aktivnosti kako je planirano, zbog činjenice da Kosovska policija nije odgovorila na njihove zajedničke zahteve za zvaničnim podacima u vezi sa ovim prijavljenim slučajevima². Zbog ovih okolnosti, istraživanje je sprovedeno na osnovu javno dostupnih podataka, pojedinačnih intervjua sa žrtvama prijavljenih incidenata i podataka koje je NVO AKTIV prikupila u periodu kada je vodila Građansku grupu za brzo reagovanje (RRCG), koja je bila zadužena da prikuplja javne izveštaje o incidentima gde je došlo do nanošenja telesnih povreda (fizičkim napadima), teškim krađama, razbojništvima i oštećenju imovine, u kojima su meta bili pripadnici srpske zajednice na Kosovu.

U ovom izveštaju će se u kratkim crtama analizirati zakonodavstvo koje je relevantno za postupak koji sprovodi Kosovska policija i tužilaštvo u vezi sa krivičnim delima i njihovi periodični i godišnji izveštaji. Međutim, glavni fokus ovog izveštaja biće analiza podataka vezanih za incidente prijavljene NVO AKTIV (preko RRCG) i javnih podataka koje je prikupio KIPRED. Konačno, ovaj izveštaj će pružiti političke preporuke kosovskim institucijama vladavine prava, međunarodnim akterima, medijima i civilnom društvu sa ciljem da se poboljša učinak institucija i podigne svest javnosti o ovim incidentima.

² Komunikacija KIPRED i NVO AKTIV sa Kosovskom policijskom službom, 19. maj i 23. maj 2023. godine

Kratka analiza pravnog okvira: krivični postupci

U ovom odeljku se ukratko analizira zakonodavstvo koje reguliše postupke policije i tužilaštva u njihovim nastojanjima da istraže i suzbijaju krivična dela. Krivični postupak ima četiri faze: istragu, optužnicu i izjašnjenje o krivici, glavni pretres i pravni lek.

Zakonik o krivičnom postupku³ definiše dužnosti, ovlašćenja i postupke kojih se policija mora pridržavati prilikom istrage krivičnih dela, čime se obezbeđuje efikasno i zakonito postupanje u takvim slučajevima. Po prijemu obaveštenja u vezi sa sumnjom na krivično delo, policija je dužna da pokrene istražne radnje kako bi se utvrdilo da li postoji osnovana sumnja da je počinjeno krivično delo.⁴ Tokom istražnog postupka, policija je dužna da preduzme sve neophodne korake da locira počinioca i spreči njega odnosno nju ili saučesnike da se sakriju ili pobegnu.⁵ Dodatno, policija mora da identifikuje i sačuva sve tragove ili dokaze u vezi sa krivičnim delom i prikupi sve informacije koje mogu biti od značaja za krivični postupak.⁶

Da bi mogla da efikasno obavlja ove dužnosti, policiji su data određena ovlašćenja. Ona uključuju, ali nisu ograničena na, prikupljanje informacija od pojedinaca, vršenje nasumičnih pregleda vozila, putnika i njihovog prtljaga i ograničavanje kretanja u određenim oblastima, ako je potrebno.⁷ Policija je takođe ovlašćena da identifikuje lica koja su uključena, organizuje radnje potrage, pregleda relevantnu dokumentaciju, obavi razgovore sa svedocima i mogućim osumnjičenima, preduzima neophodne korake da spreči neposrednu opasnost za javnost i preduzima sve druge radnje koje smatra neophodnim a koje su predviđene zakonom.⁸ Policija je dužna da tokom trajanja istrage vodi evidenciju o svojim radnjama, dokumentuje činjenice, okolnosti i podnosi izveštaj tužiocu u roku od 72 sata po prijemu zahteva za krivično gonjenje ili po obaveštenju o krivičnom delu koje se goni po zakonu, a koje je počinjeno, ili je u toku ili će biti uskoro počinjeno.⁹

³ Službeni list Kosova, Zakonik o krivičnom postupku (Zakon br. 08/L-032), 17. avgust 2022. godine.

⁴ Ibid, Član 71.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

Član 82 Krivičnog zakonika¹⁰ definiše značaj policijske krivične prijave kao osnovne i suštinske komponente u kontekstu krivičnog postupka. Policijska krivična prijava, sačinjena na osnovu prikupljenih obaveštenja i dokaza, prilaže se sa pratećim materijalima kao što su predmeti, skice, fotografije, pribavljeni izveštaji, zapisnici o radnjama, službene beleške i izjave i odmah se dostavlja nadležnom državnom tužiocu u roku od 30 dana od poslednje radnje koju je policija preduzela kada postoji osnovana sumnja da je učinjeno krivično delo.¹¹ Nakon toga, tužilac odlučuje da li će pokrenuti krivični postupak.¹²

Tužilac je ovlašćen da pokrene istragu, na osnovu policijskog izveštaja ili drugih pouzdanih izvora, ako postoji osnovana sumnja da je izvršeno krivično delo ili je u toku¹³ pošto pokretanje takve istrage zahteva odluku tužioca.¹⁴

Nakon faze istrage, ukoliko tužilac smatra da su podaci u vezi sa krivičnim delom osnovani, podnosi optužnicu. S druge strane, ako nakon završene istrage nema dovoljno dokaza, tužilac donosi rešenje o obustavljanju istrage.¹⁵

Važno je napomenuti da Kosovska policija objavljuje godišnje izveštaje koji služe kao dragoceni resursi koji dokumentuju njihove aktivnosti, uključujući informacije i podatke o krivičnim delima i naporima za sprečavanje kriminala.¹⁶ Ovi izveštaji nude sveobuhvatan pregled prijavljenih slučajeva, hapšenja i specifične statistike o različitim vrstama krivičnih dela kao što su krađa, teška krađa i razbojništvo. Međutim, važno je napomenuti da postoje ograničenja u dostupnosti informacija o pojedinim kategorijama krivičnih dela, kao i odsustvo pregleda odnosno sortiranja po poglavljima Krivičnog zakonika. Pored toga, primetan je nedostatak informacija o incidentima i događajima na lokalnom nivou, kao što su opštine ili regioni, što bi povećalo transparentnost.

Takođe, nedostaju informacije o etničkoj pripadnosti počilaca i žrtava u krivičnim slučajevima koje se pružaju, kako u izveštajima, tako i u javno dostupnim izvorima, što je i dalje značajno pitanje. Ovaj nedostatak

¹⁰ Ibid, Član 82.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Ibid, Član 100.

¹⁴ Ibid, Član 102.

¹⁵ Ibid, Član 234.

¹⁶ Kosovska policija, Strateška dokumenta: <https://www.kosovopolicie.com/sr/dokumenti/strateske-dokumente/>

sveobuhvatnih podataka otežava šire razumevanje dinamike i uticaja krivičnih dela na različite zajednice. Pored toga, postoji i pitanje blagovremenog prevođenja sadržaja koji se objavljuju na sajtu Kosovske policije¹⁷ (i u njihovim dnevnim izveštajima), koji nije u potpunosti i na vreme preveden na srpski jezik (koji je jedan od dva zvanična jezika), a što je zakonska obaveza prema Zakonu o upotrebi jezika.¹⁸

Kada je reč o Tužilačkom savetu Kosova, podaci o krivičnim delima se čine nepotpunim. Javno dostupni izvori, kao što su izveštaji o radu državnog tužioca, pružaju određeni uvid u prijavljene krivične predmete, broj rešenih i nerešenih predmeta, one koji prijavljuju krivična dela i ograničene informacije o sudskim presudama.¹⁹ Međutim, postoji uočljiv nedostatak koji se ogleda u nedostatku sveobuhvatnih statističkih podataka koji pokrivaju sve kategorije krivičnih dela i obuhvataju informacije o nacionalnoj pripadnosti i počinitelaca i žrtava u takvim krivičnim slučajevima.

Rešavanje ovih praznina i nedostataka u sistemu prikupljanja podataka i izveštavanja, kao i obezbeđivanje uključivanja etničkih podela, u velikoj meri bi doprinelo transparentnosti, odgovornosti i razumevanju kriminalnih obrazaca unutar Kosova.

¹⁷ NVO AKTIV, Procena statusa prava nevećinskih zajednica na Kosovu, strana 10, <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/03/Final-SRB-Annual-Report.pdf>

¹⁸ Zakon br. 02/L-37 o upotrebi jezika <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2440>

¹⁹ Polumesečni izveštaj o radu državnog tužioca, <https://prokuroria-rks.org/assets/cms/uploads/files/Dokumente%20Publikime/PSH/Raporti%20i%20punes%20se%20Prokurorit%20te%20Shtetit%20janar-shtator%202022.pdf>

Kontekstualna analiza i analiza podataka u vezi sa krivičnim delima

Pandemija COVID-19 je bila katalizator za čitav niz izazova na globalnom, regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou upravljanja zbog ogromnih rizika koje je ovaj virus predstavljao po javno zdravlje. Pandemija je na kraju uticala na svakodnevno funkcionisanje društveno-političkih i ekonomskih sistema na način koji do tada nije bio viđen. U takvim prilikama, pitanje koje se često postavljalo u vanrednim okolnostima koje je pandemijska kriza stvorila bilo je kako upravljati potrebom za vanrednim merama zaštite građana od širenja smrtonosne bolesti, uz istovremeno očuvanje osnovnih ljudskih prava i zakonskih i ustavnih normi. Ovo poslednje je predstavljalo veliki izazov za vladu Kosova zbog krhkih posleratnih međuetničkih odnosa, političke nestabilnosti i institucionalnih zastoja na severu Kosova, na koje je takođe uticao proces normalizacije između Prištine i Beograda koji traje od 2011.

Mehanizam Građanske grupe za brzi odgovor

NVO AKTIV

²⁰ Građanska grupa za brzo delovanje (RRCG) je formirana maja 2020. godine kao odgovor na pandemijsku krizu, sa ciljem da vrši monitoring implementacije mera za borbu protiv pandemije propisanih od strane institucija vlasti na centralnom i lokalnom nivou, monitoring procesa vakcinacije, bezbednosne situacije, uključujući i institucionalni odgovor na razne potrebe građana u područjima u kojima žive pripadnici nevećinskih zajednica. RRCG se sastojao of sedišta (koje se nalazilo u Severnoj Mitrovici) and 21 (u 2020. godini) i 15 (u 2021. godini) terenskih koordinatora koji su izveštavali o incidentima iz 21 opštine u svih sedam (7) regiona Kosova.

²¹ Više informacija o angažmanu RRCG možete pronaći u ovom dokumentu na engleskom jeziku: <https://peacefulchange.org/wp-content/uploads/2020/12/25-November-Case-Study-RRCG.pdf>

²² Videti na primer prvi izveštaj Građanske grupe za brzo delovanje: <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/03/InfoEngPDF.pdf>

²³ Na primer: <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/03/InfografikENG.pdf>

²⁴ RTV KIM, Empirika: Institucije da preduzmu mere zaštite imovine Srba, <https://www.radiokim.net/vesti/saopstenja/empirika-institucijeda-preduzmu-mere-zastite-imovinesrba.html>

²⁵ Ambasada Velike Britanije u Prištini: <https://shorturl.at/DHNS1>

²⁶ Ambasada SAD u Prištini: <https://shorturl.at/fvwhQ>

Pod ovim okolnostima, i kao odgovor na uočeno povećanje broja slučajeva u kojima je ugrožena fizička i imovinska bezbednost pripadnika srpske zajednice (i drugih nevećinskih zajednica) na Kosovu, NVO AKTIV je osnovala Građansku grupu za brzo reagovanje (RRCG)^{20 21}. Ovaj mehanizam monitoringa je imao za cilj da pomno prati procesuiranje slučajeva u kojima su pripadnici nevećinskih zajednica bili meta i razvoj događaja u vezi sa tim. Istovremeno prateći mere koje preduzimaju centralne i lokalne institucije u borbi protiv pandemije i njenih posledica u oblastima širom Kosova naseljenim nevećinskim zajednicama, RRCG je istraživao, mapirao, klasifikovao i kasnije objavljivao izveštaje o incidentima u tim oblastima.

Metodologija koja je korišćena za mapiranje incidenata je metodološki osmišljena i strukturisana na takav način da obuhvata različite izvore informacija koji se međusobno dopunjuju i na koncu se oslanjaju na činjenice i adekvatno su verifikovani. Da bi se postigao ovaj cilj, podaci su prikupljeni putem standardizovanih, dnevnih izveštaja u realnom vremenu od strane koordinatora RRCG (stacioniranih u raznim delovima Kosova), policijskih izveštaja, intervju sa žrtvama incidenata i relevantnih predstavnika institucija, uključujući proces praćenja medija.

RRCG je vršio monitoring incidenata u područjima naseljenim od strane pripadnika srpske zajednice²² koji žive južno od reke Ibar, kao i u perifernim multietničkim naseljima duž severne obale te reke. Podaci su bili podeljeni sa širom publikom na Kosovu i objavljivani su na godišnjem i polugodišnjem nivou.²³

Tokom perioda pandemije u slučajevima incidenata kada su pripadnici zajednice kosovskih Srba bili na meti, pored predstavnika nevladinih organizacija i medija kosovskih Srba²⁴, članovi međunarodne zajednice su takođe izražavali svoju zabrinutost^{25 26}.

U Izveštaju Stejt departmenta o stanju ljudskih prava na Kosovu za 2020. godinu navedeno je da su predstavnici srpske zajednice izrazili zabrinutost zbog krađa, provala, verbalnog uznemiravanja i imaoinske štete koji su usmereni na kosovske Srbe, posebno na one koji se vraćaju u ruralna područja. U izveštaju se ističe da je NVO AKTIV dokumentovala preko 20 incidenata, uključujući podmetnute požare, fizičke napade i pljačke usmerene na kosovske Srbe, u periodu od marta do juna 2020. godine. Štaviše, od januara do oktobra, Ministarstvo za zajednice i povratak primilo je pritužbe u vezi sa 49 bezbednosnih incidenata u kojima su kosovski Srbi i povratnici bili na meti.²⁷ Kao odgovor, ovo Ministarstvo je javno pozvalo policiju da pojača patrole u ključnim oblastima i pobrine se da počinioci budu uhapšeni i da odgovoraju. Vredi napomenuti da se u izveštaju takođe ističe činjenica da su u pojedinim slučajevima hapšenja počinitelaca dolazila kao rezultat policijskih istraga²⁸. Takođe, Izveštaj Stejt departmenta o stanju ljudskih prava na Kosovu za 2021. godinu u sličnom tonu opisuje situaciju u vezi sa ovim vrstama incidenata.²⁹

²⁷ Ibid.

²⁸ Stejt department, Izveštaji o stanju ljudskih prava u svetu za 2020. godinu; Kosovo 2020 Izveštaj o stanju ljudskih prava na Kosovu za 2020. god. https://xk.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/133/HRR_2020_-Kosovo_Serbian.pdf

²⁹ Stejt department, Izveštaji o stanju ljudskih prava u svetu za 2021. godinu; Kosovo 2020 Izveštaj o stanju ljudskih prava na Kosovu za 2021. godinu, https://xk.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/133/HRR_2021_Serbian.pdf

Prema podacima koje su prikupili članovi RRCG u koordinaciji sa NVO AKTIV, tokom 2020. i 2021. godine došlo je do značajnog porasta broja slučajeva ugroženosti lične i imovinske bezbednosti na područjima naseljenim pripadnicima zajednice kosovskih Srba. Od početka 2020. do kraja 2021. godine utvrđeno je da su se desila ukupno **163 incidenta (76 u 2020 i 87 tokom 2021. godine)** u ovim područjima na Kosovu, koji su podeljeni u sledeće kategorije:

39	slučajeva štete/provala/pljačke u domaćinstvima čiji su vlasnici Srbi	
38	slučajeva fizičkih napada na pripadnike srpske zajednice	
30	slučajeva imovinske štete ili štete nanete verskim objektima koji pripadaju Srpskoj pravoslavnoj crkvi	
21	slučaj ispisivanja grafita sprejom na javnim ili privatnim objektima, čiji je sadržaj bio uvredljiv, sadržao elemente govora mržnje, pretnje verskim osećanjima ili identitetu a bio je usmeren na pripadnike srpske zajednice	
17	slučajeva krađe privatne pokretne imovine	
11	slučajeva napada na imovinu javnih institucija (koje pružaju javne usluge, kao što su zdravstvene, obrazovne i administrativne ustanove)	
7	slučajevi paljenja ili rušenja kuća (i/ili pomoćnih objekata) u vlasništvu lica srpske nacionalnosti	

Pomenuti incidenti su se desili u **27 opština**³⁰, a njihova progresija se može videti u sledećoj tabeli za sedam regiona na Kosovu:

	2020				2021				ukupno
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
PRIŠTINA	4	9	7	10	6	10	7	7	60
MITROVICA	3	5	1	1	2	4	3	3	22
PEĆ	2	13	4	3	6	2	1	2	33
PRIZREN	2	1	1	•	1	•	•	•	5
ĐAKOVICA	•	2	•	1	1	5	4	4	17
GNJILANE	3	1	1	2	5	4	4	2	22
UROŠEVAC	•	•	•	•	2	1	1	•	4
UKUPNO	14	31	14	17	23	26	20	18	163

³⁰ Gračanica (32), Istok (16), Orahovac (14), Obilić (13), Vučitrn (9), Klina (9), Peć (8), Severna Mitrovica (7), Vitina (6), Klokot (5), Prizren (5), Gnjilane (5), Novo Brdo (5), Lipljan (4), Priština (4), Kamenica (3), Đakovica (3), Štrpce (3), Zubin Potok (2), Južna Mitrovica (2), Parteš (2), Zvečan (1), Uroševac (1), Ranilug (1), Kosovo polje (1), Podujevo (1), Srbica (1)

KIPRED-ova komparativna statistička analiza

Za razliku od navedenih nalaza i podataka, Kosovska policija je u 2020. godini, koja je bila period teške pandemije, prijavila **27.404** krivičnih dela, od kojih **250** slučajeva nanošenja teških telesnih povreda (fizički napadi), **3.863** slučajeva krađe, **3.455** slučajeva teških krađa i **148** slučajeva razbojništva³¹. U 2021. godini ovaj broj krivičnih dela je neznatno povećan na **30.108**, od čega **296** su slučajevi nanošenja teških telesnih povreda, **4.333** slučaja krađa, **3223** slučaja teških krađa i **158** slučajeva pljački³².

Štaviše, KIPRED-ove analize ovih krivičnih slučajeva koji su bili objavljeni u dnevnim izveštajima Kosovske policije³³ otkrile su da je bilo nesrazmerno manje prijavljenih slučajeva, u poređenju sa Godišnjim izveštajem Policije Kosova za 2021. a koji je takođe pokrivaio i 2020. godinu.

Na osnovu podataka dobijenih iz dnevnih izveštaja Kosovske policije i medijskih izveštaja koji se pozivaju na informacije koje je dala Kosovska policija³⁴, u periodu od januara 2020. do decembra 2021. godine, na nacionalnom nivou evidentiran je 251 krivični slučaj. Ovi slučajevi su kategorisani u deset kategorija krivičnih dela, uključujući krađu (102 slučaja), razbojništvo (36 slučajeva), tešku krađu (40 slučajeva), krađu verskih predmeta (5 slučajeva), fizički napad (51 slučaj), oštećenje imovine (3 slučaja), uništavanje/paljenje kuća (1 slučaj), oružana krađa (2 slučaja), oružana pljačka (8 slučajeva) i paljenje (3 slučaja).

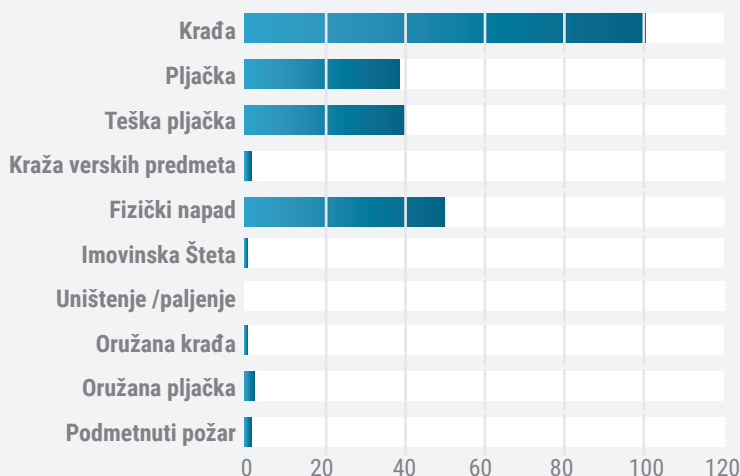
³¹ Kosovska policija, Godišnji izveštaj o radu, januar – decembar 2021. godine, strane.7 i 10, https://www.kosovopolicie.com/wp-content/uploads/2022/03/RAPORTI-VJETOR-I-PUN%C3%8BS-I-POLICIS%C3%8BS-%C3%8B-KOSOV%C3%8BS_anglisht.pdf

³² Ibid.

³³ Dnevni izveštaji Kosvske policije, <https://www.kosovopolicie.com/sr/informacije/>

³⁴ Kallxo.com, Objave iz dnevnog izveštaja KP, <https://kallxo.com/tag/raporti-ditor-i-policise/>

KRIVIČNA DELA PRIJAVLJENA U DNEVNIM IZVEŠTAJIMA KOSOVSKE POLICIJE U PERIODU OD 2020-2021

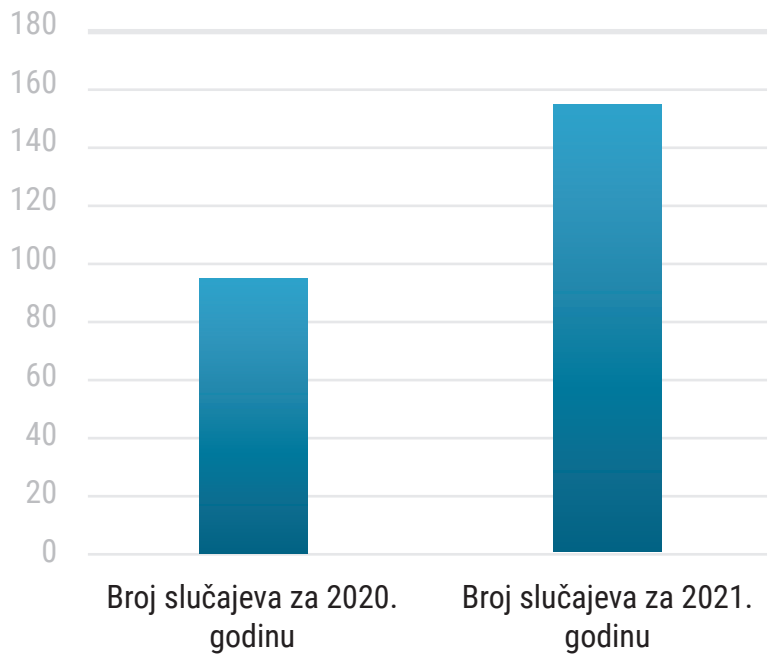

Raspodela ovih slučajeva u različitim opštinama na Kosovu je sledeća: Priština (31 slučaj), Južna Mitrovica (19 slučajeva), Severna Mitrovica (19 slučajeva), Dečani (5 slučajeva), Uroševac (17 slučajeva), Suva Reka (6 slučajeva), Prizren (21 slučaj), Orahovac (2 slučaja), Peć (23 slučaja), Obilić (6 slučajeva), Zubin Potok (12 slučajeva), Kosovo Polje (12 slučajeva), Đakovica (6 slučajeva), Gnjilane (6 slučajeva), Gračanica (14 slučajeva), Istok (2 slučaja), Janjevo (1 slučaj), Kamenica (1 slučaj), Klina (2 slučaja), Klokot (4 slučaja), Leposavić (1 slučaj), Lipljan (1 slučaj), Mališevo (2 slučaja), Podujevo (5 slučajeva), Štrpce (3 slučaja), Ranilug (1 slučaj), Parteš (6 slučajeva), Štimlje (3 slučaja), Vitina (3 slučaja), Vučitrn (10 slučajeva), Zvečan (4 slučaja), i nepoznato (3 slučaja).

Sledeća tabela predstavlja ove podatke koji su podeljeni prema oblastima koje pokrivaju nadležne Policijske uprave Kosova.

REGION	GODINA 2020 – 2021
PRIŠTINA	71
JUŽNA MITROVICA	38
SEVERNA MITROVICA	28
PEĆ	31
PRIZREN	30
ĐAKOVICA	6
GNJILANE	20
UROŠEVAC	24
NEPOZNATO	3
UKUPNO	251

Analiza pokazuje da Priština, kao glavni grad, ima najveći broj prijavljenih krivičnih dela, što ukazuje na relativno veću stopu kriminala u tom regionu. Ovo zapažanje je u skladu sa uobičajenim shvatanjem da urbani centri često imaju veće stope kriminala zbog faktora kao što je gustina naseljenosti. Pored toga, značajan broj prijavljenih krivičnih slučajeva naveden je u Prizrenu, Peći i Severnoj Mitrovici, što ukazuje na prisustvo značajne stope kriminala u ovim područjima.

Na osnovu podataka koje je prikupio KIPRED, uočljive su razlike u broju prijavljenih krivičnih dela u periodu od 2020. do 2021. godine. U 2020. godini u ovim izveštajima je evidentirano 95 krivičnih slučajeva gde su izvršena navedene vrste krivičnih dela dok je 2021. godine broj registrovanih slučajeva porastao na 156.

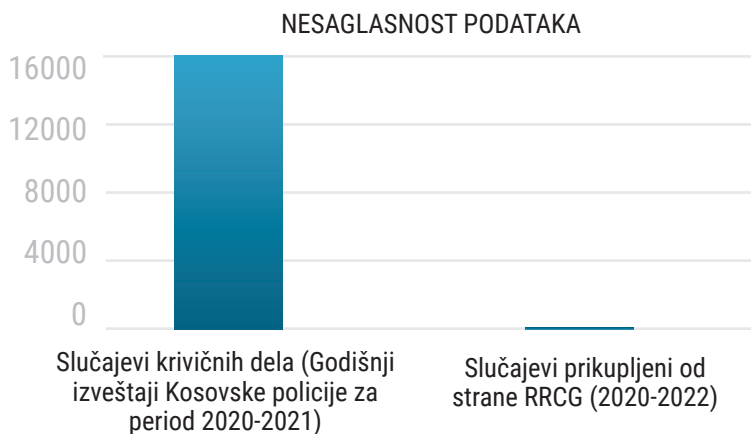
U 2020. godini, koja se poklopila sa pandemijom COVID-19 i primenom preventivnih mera, zabeležen je relativno manji broj prijavljenih krivičnih dela. Ovo se može pripisati zatvaranjima, ograničenjima putovanja i merama socijalnog distanciranja, što je verovatno ograničilomogućnosti za kriminalne aktivnosti. Pored toga, povećano prisustvo organa za sprovođenje zakona i strožija primena propisa u vezi sa pandemijom možda su odvratili potencijalne prestupnike. Međutim, 2021. godine došlo je do značajnog porasta prijavljenih krivičnih dela. Kako su ograničenja postepeno ukidana a ekonomske aktivnosti nastavljene, čini se da su se kriminalne aktivnosti ponovo bile u porastu, koristeći se prednostima u vidu povećane društvene interakcije i kretanja.

Prema dnevnim izveštajima Kosovske policije, bilo je ovakvih slušajeva ukupno **251** za navedena krivična dela za 2020. i 2021. godinu. Ovo predstavlja **1,57%** slučajeva u poređenju sa podacima Godišnjeg izveštaja o radu Kosovske policije za 2021. godinu, koji je zabeležio **15.986** slučajeva ovih vrsta krivičnih dela za isti period. Ovo ukazuje na značajno neslaganje između dva skupa podataka.

S druge strane, ovi brojevi sugerišu da je procenat krivičnih dela (uključujući telesne povrede, krađe, teške krađe i razbojništva) usmerenih na pripadnike zajednice kosovskih Srba, kako izveštava RRCG, bio **0,98%** u 2020. godini (**76** slučajeva) i **1,09%** u 2021. (**87** slučajeva), u poređenju sa ukupnim brojem slučajeva na Kosovu kao što je predstavljeno u Godišnjem izveštaju o radu Kosovske policije (**7.716** slučajeva u 2020. i **7.970** slučajeva u 2021.).

Uprkos ovim niskim procentima krivičnih slučajeva, u poređenju sa opštom statistikom koju daje Kosovska policija, nisu zabeleženi sistematski odgovori na ova pitanja od strane institucija vladavine prava, odnosno od strane Kosovske policije i pravosuđa, što dodatno doprinosi percipiranom poverenju pripadnika zajednice kosovskih Srba^{35 36}.

³⁵ S tim u vezi, prema osam (8) intervjuja koje je NVO AKTIV sproveda tokom aprila i maja 2023. godine sa pripadnicima povratničke zajednice srpske nacionalnosti u Peći, Istoku, Klini (a koji su bili žrtve incidenata koji su prijavljeni preko RRCG) postoji „potpuni nedostatak poverenja u Kosovsku policiju i tužilaštvo do te mere da se osećamo nesigurno da prijavimo incidente zbog straha da bi nas proces istrage mogao još više ugroziti.“

³⁶ Prema godišnjem istraživanju javnog mnjenja NVO AKTIV Analiza trendova (iz 2021. godine), 74% ispitanika koji su pripadnici zajednice kosovskih Srba smatra da je bezbednosna situacija na Kosovu loša: <https://ngoaktiv.org/wp-content/uploads/2023/01/Analiza-21-Final-Srpski.pdf>

Ipak, vredi napomenuti da je, prema Barometru bezbednosti koji je objavio Kosovski centar za bezbednosne studije (KCSS) u novembru 2020. godine, poverenje srpske zajednice u Kosovsku policiju bilo umereno. Pa tako, 4% anketiranih Srba sa Kosova je reklo da u potpunosti veruje policiji Kosova, 18% je reklo da veruje, a 19% je reklo da donekle veruje policiji³⁷. S druge strane, poverenje među ispitanicima, kosovskim Srbima, u kosovske sudove bilo je mnogo niže. Samo 2% je reklo da ima puno poverenje, 6% veruje, a 38% je reklo da donekle veruje³⁸.

Uočene razlike ukazuju na potrebu za promenom metodologije dostavljanja podataka o krivičnim delima od strane Policije Kosova, jer podaci koji se daju u dnevnim izveštajima bi trebalo da se poklapaju sa podacima datim u godišnjim izveštajima. Štaviše, postoji potreba da se obezbedi dalje razvrstavanje ovih podataka po opštinama, kako bi bili dostupniji lokalnim zajednicama i kako bi omogućilo bolje razumevanje uticaja na različite etničke grupe i na polove. Ovo bi pomoglo u stvaranju uslova za povećanje poverenja među ugroženim grupama. Pored toga, važno je obezbediti statističke podatke o statusu istraga za sve gore navedene demografske kategorije u ovim slučajevima.

³⁷ KCSS, Kosovski bezbednosni barometar za Zapadni Balkan, str.8. november 2020. godine https://qkss.org/images/uploads/files/WBSB_KosovoReport_Albanian_final_988743.pdf

³⁸ Ibid. str.11

Fokus ovog istraživanja je bila analiza krivičnih dela, uključujući nanošenje telesnih povreda, krađe, teške krađe, razbojništva i materijalne štete, koja su se desila u periodu pandemije 2020-2021, sa posebnim akcentom na slučajeve u kojima su članovi srpske zajednice na Kosovu bili žrtve. Cilj je bio da se baci novo svetlo na institucionalni odgovor na ove incidente i da se poboljša odgovornost javnosti na lokalnom i centralnom nivou, što u krajnjoj liniji vodi ka negovanju poverenja u institucije, poboljšanju međuetničkih odnosa i jačanju osećaja bezbednosti u srpskoj zajednici.

Nažalost, istraživanje se suočilo sa ozbiljnim ograničenjima zbog činjenice da Kosovska policija nije pružila tražene informacije, što je primoralo istraživače da se oslanjaju isključivo na javno dostupne podatke i podatke koje je prikupila Građanska grupa za brzo reagovanje (RRCG), koju vodi NVO AKTIV. Ipak, analizom ovih podataka otkriven je značajan broj prijavljenih slučajeva u navedenom periodu, i RRCG je dokumentovala 76 slučajeva u 2020. i 87 slučajeva u 2021. godini. Ove brojke su privukle međunarodnu pažnju, uključujući zabrinutost američkog Stejt departmenta, kao što je istaknuto u Izveštajima o stanju ljudskih prava na Kosovu za 2020. i 2021. godinu.

S druge strane, prema Kosovskoj policiji (Godišnji izveštaj o radu 2021.) na Kosovu je prijavljeno 7716 ovih slučajeva u 2020. godini i 7970 u 2021. godini na Kosovu. Ovi brojevi sugerišu da je procenat krivičnih dela (uključujući nanošenje telesnih povreda, krađe, teške krađe i razbojništva) usmerenih na pripadnike zajednice kosovskih Srba, prema izveštaju RRCG, bio 0,98% u 2020. (76 slučajeva) i 1,09% u 2021. (87 slučajeva), u poređenju sa ukupnim brojem slučajeva na Kosovu kako je predstavljeno u godišnjem izveštaju o radu Kosovske policije (7.716 slučajeva u 2020. i 7.970 slučajeva u 2021. godini).

Pa ipak, uprkos ovim značajnim brojkama, postoji nedostatak sistemskog odgovora institucija vladavine prava, posebno Kosovske policije i pravosuđa, u vezi sa ovim pitanjima. Ovo dodatno doprinosi eroziji poverenja među pripadnicima zajednice kosovskih Srba. Dodatno, opšta statistika koju pruža Kosovska policija ne nudi nikakvu analizu podataka na osnovu etničke pripadnosti i na osnovu pola, što ograničava mogućnost da se u potpunosti razume dinamika ovih krivičnih dela.

Štaviše, uočena su neslaganja između javno dostupnih podataka iz dnevnih izveštaja Kosovske policije i godišnjih izveštaja o radu Kosovske policije. Dok je KIPRED kroz dnevne izveštaje identifikovao 251 slučaj krivičnih dela za 2020. i 2021. godinu, Godišnji izveštaj o radu Kosovske policije ukazuje na znatno veći broj slučajeva, ukupno 15.986 za isti period.

- **Poboljšati transparentnost, tačnost podataka i saradnju** između kosovskih institucija za sprovođenje zakona i pravosuđa. Ovo će olakšati transparentnost, ohrabriti odgovorno ponašanje i sveobuhvatno praćenje krivičnih predmeta, i na kraju ojačati ukupan sistem krivičnog pravosuđa Kosova;
- **Kosovska policija i pravosuđe** bi trebalo da daju prednost razvoju i primeni robustnih sistema podataka i izveštavanja koji obuhvataju prijavljivanje krivičnih slučajeva policiji, status istraga i status optužnica. Pored toga, ovi sistemi bi trebalo da obuhvataju sveobuhvatne analize zasnovane na opštinskoj, etničkoj i rodnoj demografiji. Ovaj pristup ne samo da će poboljšati transparentnost i odgovorno ponašanje, već će takođe pružiti dublje razumevanje dinamike i dispariteta unutar sistema krivičnog pravosuđa, omogućavajući ciljanije i delotvornije intervencije za rešavanje specifičnih potreba različitih zajednica na Kosovu;
- Neophodno je uložiti zajedničke napore da bi se **odgovorilo na zabrinutost koju je izrazila međunarodna zajednica** u vezi sa prijavljenim krivičnim delima koja su naročito usmerena na pripadnike nevećinskih zajednica, posebno na srpsku zajednicu, kao i na druge marginalizovane grupe;
- **Kosovska policija, pravosuđe i tužilaštvo** bi trebalo da bliže rade na saradnji u cilju sistematske sinhronizacije aktivnosti koje će dovesti do povećanja broja rešenih slučajeva koji se tiču incidenata, na blagovremen i pravno adekvatan način;
- **Policija Kosova** bi trebalo da bliže saraduje sa ranjivim i zanemarivanim članovima povratničkih zajednica u onim područjima/naseljima gde se bezbednosni incidenti dešavaju češće, a ređe su procesuirani;

- **Donosioci odluka na lokalnom i centralnom nivou** trebalo bi da budu glasniji u osudi nasilja u multietničkim sredinama, doprinoseći na taj način pozitivnom osećaju sigurnosti i adekvatnoj zaštiti od strane relevantnih institucija;
 - **Kosovska policija** trebalo bi da se postara da sva javna dokumenta i izveštaji budu adekvatno i blagovremeno prevedeni na srpski jezik;
- U cilju informisanja šire javnosti, medija i relevantnih aktera na Kosovu o napretku u institucionalnom reagovanju na slučajeve kršenja zakona, Kosovska policija treba da objavljuje **tromesečne i polugodišnje** statističke izveštaje, u kojima će podaci biti raščlanjeni na podatke na opštinskom, regionalnom i nacionalnom nivou.

Sprovođenje ovih mera omogućiće uspostavljanje robustnijeg okvira u kome se neguje poverenje, inkluzivnost i efikasno sprovođenje vladavine prava na Kosovu.

PODRŽANO OD STRANE UMNIK-A